

- XIV - 7872 - 1946 április 29. - tétéles - szttbb.
XV - 8.132 - " nov. 26. - körhívti - jogb. és nk. j. pót;
8.338 - 1947. május 16. - jogb. és nk. j. pót - szttb;
8.527 - " - október 23 - vegyes - ism.
8.686 - 1948. február 26 - vegyes ism. - egyhangú.

Piszaföldvár, Solnok m., 1923. okt. 14.

Aradai áhítat: 648. / 1947-48.

rep: 1948. márc. 4.

1454 45 46
 46 június 1.

Bírálatba kiadom:

Dr. Bogoly Erőse
 „ Gontagh Vilmos
 professzor megalval.

Dobozem 1946. június hó 1-én.

Élegeteg minösitéssel
 elfogadom!
 1946. jul. 11.

Bogoly

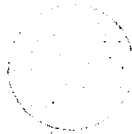
1 km
 e. i. prodékán

Foggyaruton.

D. 1946. jul. 13

Gontagh

A 2436

A NÉPBIRÁSKODÁS SZERVEZETI ÉS ELJÁRÁS-
JOGI SZABÁLYAI.

Jogtudori értekezés.

Jenei-Király Kázmér
jogszigorló.

Debrecen.1946.

T a r t a l o m :

Bevezetés:

I. Népbiróságok szervezete.

1. Rendes népbiróságok,
2. népbirósági 5 tagu külön tanács,
3. a Népbiróságok Országos Tanácsa,
4. a népügyészség,
5. a népfőügyészség.

II. Eljárásjogi szabályok.

1. Nyomozás és a vád,
2. a népbirósági főtárgyalás,
3. főtárgyalás az 5 tagu külön tanács előtt,
4. a népfőügyészségre vonatkozó eljárásjogi szabályok,
5. tárgyalás a Népbiróságok Országos Tanácsa előtt,
6. ujrafelvétel a népbirósági eljárásban.

Forrásmunkák:

- dr. Róth Jenő: A népbiráskodás jogszabályainak gyűjteménye a NOT joggyakorlatával.
- dr. Daróczy István: A népbiráskodásról szóló rendeletek gyűjteménye.

Bevezetés.

A magyar demokratikus köztársaság fejlődőképessé tétele és megerősödése végett szükségessé vált egy olyan igazságszolgáltatási szerv életre hívása, melyek a múltban nem büntetett, de az újabb államjogi fejlődés szempontjából büncselekménynek minősülő eseteket tegye ítélkezése tárgyává.

A háborus büntettek s egyes személyek népellenes magatartása csak úgy torolható meg kellő módon, ha e cselekményeket a törvényhozó kiveszi a rendes bíróságok hatásköre alól s azokat egy külön, demokratikus jellegű igazságügyi szervre ruházza, mely már a jogi specializáció folytán is mélyebb alapokra fektetve veszi vizsgálat alá a magyarságot eddigért legnagyobb katasztrófa előidézőjének cselekedteit. Ezek a szervek az ország szerte szervezett népbíróságok s a népbíróságok mellett működő népügyészségek. - Lássuk tehát először a népbírászkodási fórumok szervezeti, majd eljárásjogi szabályait!

I.

A népbiróságok szervezete.

1. Rendes népbiróságok.

Az ideiglenes nemzeti kormánynak az 1945. évi VII.tc. által törvényerőre emelt népbiráskodásról szóló 81/1945.M.E.számú rendelete minden törvényszéki székhelyen népbiróságot rendel felállítani. Ha az esetek nagyszáma azt szükségessé teszi, az igazságügyi miniszter ugyanazon népbiróság keretén belül több tanács felállítását is elrendelheti. A népbiróságok illetékessége tehát összekapcsolódik a működési székhelyszerinti törvényszék illetékességével. E-téren kivételt képez a budapesti népbiróság, melynek illetékessége a 1440/1945.M.E. számú rendelet 18. §-a szerint a pestvidéki törvényszék területére is kiterjed.

A népbiróságok tanácsban járnak el. A tanács elnökét - a 81/1945.M.E.számú rendelet helyes szóhasználata szerint - tanácsvezető bíráját és helyettes bíráját az igazságügyi miniszter jelöli ki, - a rendelet ugyan nem mondja meg, de főként és elsősorban a népbiróság székhelyén lévő bíróságok ítélőbírái közül.

Mint hogy a népbiráskodás egyik fő célja, hogy a háborus néPELLenes bűNÖSÖK felelőSSÉGREVO-NÁSA tekintetében a demokratikus pártokba tömÖRÜLT legszéleSebb néPRÉTEGEK részt vehessenek, ezért a népbirósági tanácsok is széles körű demokratikus alapokon vannak szervezve. Jogilag szakképzett tagja a tanácsnak csupán a tanács-vezető bírÓ és helyettes-birÓ, valamint a székhelyen lévő bírósáGOK fogalmazói személyzete köréből kirendelt tanács-jegyző. Ez utóbbit a rendelet szerint a vezető-birÓ jelöli ki, gyakorlatilag azonban a törvényszék elnöke, lehetőség szerint az egységes bírÓi és ügyvédi vizsgát már tett titkárok közül.

A népbirósági tanács hat tagból áll. Tanácstagok laikusok és nők is lehetnek. A 26 éves korhatár és egyéb, az ítélőbirákkal szemben felállított kellékek a népbirákra nem vonatkoznak. Egyesületi cogens szabály, hogy nem járhat el népbiróként az, akit büntett, nyereségvágyból ekövetett vétség, vagy fasiszta jellegű cselekmény miatt elítéltek. E szabály alkalmazása szempontjából nem lehet büntetett előéletűnek tekinteni azt, akit fasisztaellenes cselekmény, vagy az ugynevezett zsidótörvényben meghatározott valamely cselekmény miatt ítéltek el.

A népbirósághoz tanácsokként 1-1 rendes és 2-2 póttagot a következő demokratikus pártok helyi szervezetei küldenek: Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt, Magyar Kommunista Párt, Szociáldemokrata Párt, Nemzeti Paraszt Párt, Polgári Demokrata Párt, ezenkívül az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezete. A kijelölt tagok rövid életrajzot kötelesek a népbiróság-vezető birájának bemutatni, valamint oly írásbeli nyilatkozatot tenni, amelyben büntetőjogi felelősségük tudatában kijelentik, hogy a fentiek szerint büntetlen előéletűeknek minősülnek. A rendelet szerint a kijelölt tag és póttag a megbízást nem utasíthatja vissza; nem tartalmaz azonban intézkedést a megbízás ennek ellenére való visszautasítása esetére. Ha a népbiróság székhelyén a fenti pártok valamelyike nem működik, a hiányzó tagot és póttagot a megalakulás alkalmával sorsolják ki a működő pártok által felajánlott 5-5 szem-ély közül. E szabály be nem tartása a Bp. 384. §.-ának 1. pontjában írt s alaki semmisségi ok /NOT 141/1945./ A népbirói megbízás tulajdonképpen csak 3 hónapig tart, a megbízás azonban többször megismételhető s

meg is szokták ismételni, mert ez perteknikailag is nagy könnyebbséget jelent a népbiróságok működése tekintetében, ugyanis tanácsváltozás folytán nem kell megismételni a két hónapon belül megtartott főtárgyalásokat.

A pártok által kijelölt népbírák a hivatali esküt, illetve fogadalmat a tanács megalakulása alkalmával a tanács-vezető bíró kezébe teszik le. Az eskü, illetve fogadalom szövege teljesen azonos az ítélőbírák számára előírt esküvel, fogadalommal. A népbirósági tanács megalakulásáról, eskü, fogadalom letételéről és a működés megkezdéséről a népbiróság-vezetőjének a törvényszék elnökéhez, az illetékes ítélőtábla elnökéhez s az igazságügyi miniszterhez jelentést kell tennie. - A népbiróságok hivatali és tárgyaló helyiségéről a törvényszék elnöke köteles gondoskodni.

Ha az esküt, illetve fogadalmat tett népbíró írásbeli nyilatkozatban kijelenti, hogy a tárgyaláson megjelenés által keresetében, jövedelmében veszteséget szenvedett, vagy aki munkaadója igazolványával bizonyítja, hogy a hivatali, vagy szolgálati kötelességének is eleget tett, - részére napidíj utalandó ki.

Az alaprendelet idevonatkozóan, a 6210/1945.M.E. számú rendelet, mely a Budapesten működő népbírák napidiját tárgyalási naponként 300, a vidékiekét pedig 250 pengőben állapította meg. A pénzromlás folytán újabb rendeletekkel ez az összeg több ízben felemeltetett; jelenleg a tárgyalási napidij 30.000 adópengő és két villamosjegy ára. A tárgyalási napokon kívüli ténykedésekért /előzetes letartóztatások meghosszabbítása, szabadlábrahelyezés stb. kérdésben tartott tanácsülések/ napidij nem jár.

A 2300/1945.I.M.számú rendelet a népbírósághoz kirendelt vezető-birónak havi 500, a helyettes birónak havi 300 pengő pótdiját állapított meg. Ez összeg is időközben többször fellet emelve; Jelenleg a fizetés 70 %-a a népbírósági pótdij /11.600/1945.I.M.számú rendelet/, melyet most már nem csupán a tanács-vezető birónak és helyettesének, hanem a tanács-jegyzőnek is utalványoznak. Vitás volt nem rég, hogy az igazságügyi hatóságoknál rendszeresített "működési pótlék" /a fizetés 50 %-a/ mellett is jár-e a népbírósági 70 %-os pótdij. Az igazságügyi miniszter döntése szerint népbírósági pótdij utal-

ványozása esetén a működési pótlék nem jár.

Az 1940. évi XVIII. tc.3. §-ának analóg alkalmazása folytán a népbirákat közhivatalnokoknak kell tekinteni.

- . -

2. A népbirósági öttagu külön tanács.

A demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről szóló 1946. évi VII. tc. a törvényben statuált bűncselekmények elbírálását az ítélőtáblák székhelyén működő népbiróságok kebelében alakított öttagu külön tanács hatáskörébe utalta, mint ahogy a régi, immár hatályon kívül helyezett 1921. évi 3. törvénycikkben foglalt bűncselekményeket az 1938. évi 16. törvénycikk annak idején szintén az ítélőtáblák székhelyén működő törvényszékeken alakult öttagu külön tanácsok illetkezési körébe sorozta.

A külön tanács elnökét és helyettes elnökét az ítélő-bírák sorából az igazságügy-miniszter tanács-jegyzőjét az ítélőtábla székhelyén működő bíróságok fogalmazói közül a törvényszék elnöke, egy-egy tagját és póttagját pedig a Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt, a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Paraszt Pár helyi szervezetei küldik ki. Nem jelölhet tehát tanácssta-

gokat a Polgári Demokrata Párt és a Szakszervezet. Egyébként a szervezeti szabályok ugyanazok, mint a rendes népbirósági tanácsnál.

- . -

3. A Népbiróságok Országos Tanácsa.

A népbiróságok megfellebbezett ítéleteit felülbiráló Népbiróságok Országos Tanácsa öttagu tanácsokban jár és a tanácsok számát a szükséghez s a megfellebbezett ügyek számához képest az igazságügyi miniszter állapítja meg. Az Országos Tanács székhelye a kormány mindenkori székhelyén van. A Tanácsok számának megállapítása után a Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt, a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Paraszt Párt, a Polgári Demokrata Párt s az Országos Szakszervezeti Tanács országos vezetősége mindegyik tanácsba küld egy büntetlen előéletű állandó tanácsot. Ezenkívül a tanácsok számára tekintet nélkül minden egyes politikai párt egy-egy póttagot is kijelöl. A kijelölt állandó és póttagoknak egyéves birói és ügyviteli vizsgát tett egyéneknek kell lenniük és más kereső foglalkozást nem folytathatnak. A tanács-vezető birót a megalakult tanács tagjai közül az igazságügyminiszter jelöli ki.

A Népbiróságok Országos Tanácsának elnökét és jegyzőit szintén az igazságügyminiszter jelöli ki. Az elnök végzi az általános ügyvitellel kapcsolatos teendőket, tanácsok összeállítását, ügydarabok kiosztását, személyi ügyeket, elnöki teendőket, ~~el~~előtte teszik le a rendes és póttagok a hivatali esküt is.

4. A Népügyészség.

A népbiróság előtt a vádat a népügyész képviseli. A népügyésszé kinevezésnek nem előfeltétele az egységes birói és ügyvédi oklevél megszerzése, mert szükség esetén a helybeli Nemzeti Bizottság ajánlása után minden jogtudori oklevéllel rendelkező egyén kinevezhető népügyésszé. A kinevezést az igazságügyminiszter eszközli s minthogy a népügyész alkalmazása ideiglenes, az igazságügyminiszter által állásukból bármikor fel is menthető.

A 2300/1945.I.M.számú rendelet szerint a népügyészek az államügyészi fizetésen felül pót-dijban is részesülnek, viszont a népügyésznek más, jövedelmet nyújtó állása nem lehet. - A népügyésszésre is vonatkozik az 1871. évi XXXVIII. tc. 5. §-a, vagyis, hogy közvetlenül az igazságügyminiszternek vannak alárendelve; viszont az ügyészi állástól való felmentés esetéről szóló 1891. évi XVII. tc. 54. §-a helyett a 81/1945. M.E.számú rendelet 24. §-ának 4. bekezdése úgy rendelkezik, hogy a népügyészt, ha állásától felmentik, vagy államügyésszé kell kinevezni, vagy

pedig 3 havi fizetést kell neki adni végkielégítésül.

- A népbíráskodásról szóló alaprendelet most hivatkozott 24. §-át az 5900/1945.M.E.sz. rendelet azzal egészíti ki, hogy az igazságügyminiszter egyes ügyekben a népügyészi tennivalókkal a népügyészség szervezetén kívül álló személyt is megbízhat. Ilyen eset nyilván akkor fordul elő, ha kizárási okok forognak fent a népügyész, vagy a népügyészség-vezetője irányában. - A megbízott közvádлот e megbízatása köréből ugyanazok a jogok illetik meg, mint a népügyészt. A megbízott közvádло eljárása iránt az igazságügyminiszter a pénzügyminiszterrel együtt esetenként intézkedhetik.

A népügyészek az államügyészség vezetője előtt teszik le a hivatali esküt, illetve fogadalmat, melynek szövege teljesen azonos az államügyészével. Az igazságügyminiszter felügyeleti joga tekintetében is az államügyészségre vonatkozó rendelkezések az irányadók.

Még az államügyészségi vádiratot és egyéb határozatot csupán az államügyészség vezetője írja alá, - addig a népügyészségi vádiraton s egyéb határozaton két aláírás van:

a vádiratot, határozatot szerkesztő népjegyész aláírása és a népjegyészég vezetőjének látta-
mozása. A népjegyész az általa aláirt határo-
zatokért a felelősséget saját személyében is
viseli, míg a láttamozott határozatokért a ve-
zető népjegyész is felelős. Általában véve, lát-
tamozás nélkül vádirat, vagy egyéb határozat ki-
nem adható.

Az eljárást megszüntető népjegyé-
szi határozat ellen nincs folyamodásnak helye
a népfőügyészhez.

A vádirat 1 példányát, a népbirós-
sághoz való beterjesztéssel egy időben, az igaz-
ságügyminiszterhez is fel kell terjeszteni, sőt
az öttagu külön tanács elé tartozó ügyekben a
vádirat tervezetet is az összes iratokkal együtt
fel kell jóváhagyás végett terjeszteni az igaz-
ságügyminisztériumba.

A törvényszék elnöke és az állam-
ügyészég védője együttesen jelölik ki lehe-
tőleg a népbiróság helyiségei közelében a népjegyészég helyiségeit s a bíróságok és állam-
ügyészég segéd-személyzetének tagjai közül
a népjegyészég segéd-személyzetét.

5. A népfőügyészség.

A Népbiróságok Országos Tanácsa mellett van szervezve a népfőügyészség, melynek székhelye a Népbiróságok Országos Tanácsának mindenkori székhelye. Élén áll a népfőügyész; ő, vagy helyettesei képviselik a vádat az Országos Tanács előtt. Népfőügyész, vagy helyettesei csak egységes birói és ügyvédi vizsgát tett egyének lehetnek. A népfőügyész és helyettesei alkalmazására, pótdijára, a határozatok ellenjegyzésére, s az igazságügyminiszter felügyeleti jogára vonatkozóan a népfőügyészségre vonatkozó rendelkezések az irányadók.

II.

Eljárásjogi szabályok.

1. Nyomozás és a vád.

Népbiráskodás alá tartozó ügyekben a nyomozást a népügyészség rendeli el és a rendőrségek fogatosítják. Sürgős szükség esetén a rendőrségek öntevékenyen indíthatják meg a nyomozást, melynek eredményéről az illetékes népügyészségnek haladéktalanul jelentést tenni kötelesek.

Népbirósági ügyekben vizsgálatnak egyáltalán nincs helye, s mivel a vizsgálatot a nyomozás pótolja, ezért rendelkezik ugy a 81/1945.M.E.számú rendelet 30. §-a, hogy a vizsgáló bíróra a Bp.XIII.fejezetében megszabott jogok és köteleességek a népügyészt megilletik. Ebből következik, hogy a népügyész egyes nyomozati cselekmények teljesítése végett a terület szerint illetékes járásbiróságot megkeresheti. A megke-

resett járásbiróság - amennyiben szükséges - a megkeresés tárgyával összefüggő, vagy abból további szükséges nyomozati cselekményeket újabb megkeresésé nélkül is teljesítheti.

A népügyészséghez tett írásbeli feljelentést a feljelentőnek alá kell írnia s pontos lakcímét is fel kell tüntetnie. Hiányos, vagy hamis név alatt tett, nyilván alaptalan feljelentéseket a népügyészségnek figyelembe vennie nem szabad. - Szóbeli feljelentés esetében a népügyész a feljelentő nevét és lakcímét, a feljelentés alakját képező tényeket és bizonyítékokat tartalmazó jegyzőkönyvet vesz fel, melyet a feljelentővel alá kell íratnia.

Eddigi jogrendszerünkben az volt a helyzet, hogyha a feljelentés alapján lefolytatott nyomozás adatait nem voltak elégségesek s így az ügyész vádat nem emelt, a feljelentő ellen a gyanúsított az 1914. évi XLI. tc. 20.§-ába ütköző hatóság előtti rágalmozás vétsége miatt feljelentést tehetett. Minthogy pedig a háborús és néPELLenes bűNÖSÖK feljelentése nagyrészt a jogilag nem képzett széles

néprétegek köréből származó feljelentők jó hiszemű megítélésétől függ, ezért rendelkezik úgy a 81/1945.M. E.számú rendelet 31. §-ának 3. bekezdése, hogy a népügyészség előtt tett feljelentés esetében a feljelentő ellen az 1914. évi ~~XIII.~~tc.20. §-ába ütköző cselekmény miatt eljárást indítani nem lehet. Korrekci-
vumként jegyzi meg a rendelet, hogy ez a rendelkezés nem érinti a Btk. XIII. fejezetének alkalmazását; vagyis akit tudva rosszhiszeműen teszi meg feljelentését az nem hivatkozhatik a nyújtott jogkezdvezményre.

Az előzetes letartóztatást a Bp. 141. §-ában írt esetekben a népügyész /81/1945. M.E.számú rendelet. 33. §-ának 1. bekezdése/ vagy a népbíróság rendeli el /1440/1945.M.E. számú rendelet 17. §-a/. Az előzetes letartóztatás elrendelése ellen felfolyamodásnak helye nincs. Nem mondja ki ugyan a rendelet, de joggal következik, hogy a népbíróságnak szabadlábrahelyezést elrendelő határozata ellen sincs a népügyésznek perorvoslati joga.

Ancmnyiben a népügyész 30 nap alatt nem nyújtott be vádiratot a népbiró-

sághoz, illetve nem állította a terheltet ügyének letárgyalása végett a népbiróság elé, vagy meg kell szüntetni a terhelt előzetes letartóztatását, vagy pedig indokolt indítványt kell a népbiróság elé terjeszteni az előzetes letartóztatás 30 nappal leendő meghosszabbítása iránt. A népbirósági indítvány alapján a népbiróság a terhelt előzetes letartóztatását 30 nappal meghosszabbíthatja, de elrendelheti a terhelt szabadlábra helyezését is. A további fogvatartás kérdésében 3 nap alatt határozni kell. A 1440/1945.M.E.számú rendelet 17. §-a szerint az előzetes letartóztatás 30-30 nappal való meghosszabbításának több ízben is helye lehet, viszont az előzetes letartóztatás a népbirósági ítélet meghozataláig összesen 6 hónapot nem haladhat meg.

A 1363/1945.M.E.számú rendelet a Bp. 162 §-ában a biztosítók melletti szabadlábra helyezésre megállapított jogszabály hatályát felfüggesztette. A rendelet azonban nem zárja ki a Bp. 161. §-ában írt korlátozás melletti szabadlábra helyezés lehetőségét.

Ha a népügyész a fogva lévő terhelt ügyben vádiratot terjeszt a népbíróság elé, ebben indítványozhatja, hogy a terhelt előzetes letartóztatása az ügyben leendő érdemi határozat hozataláig hosszabbítsák meg. Amennyiben a népbíróság az indítványnak helyt ad, úgy az ügy döntő határozatig a további fogvatartás kérdésében újólághatároznia nem kell. Ebből következik, hogy 81/1945. M.E. számú rendelet 33. §-ának 4. bekezdésében foglalt az az intézkedés, hogyha és amennyiben a népbíróság a vád tárgyává tett valamely büncselekmény tekintetében a vádlott bűnösségét indokolt közbenszóló határozattal megállapítja, úgy az előzetes letartóztatás további 6 hónappal hosszabbítható meg - gyakorlatilag jelentőségét veszítette.

Vitás kérdés, hogy az első 30 nap alatt a fogva lévő terhelt ki által helyezendő szabadlábra: a népügyész, vagy a népbíróság által. Az uralkodó álláspont szerint az első 30 nap alatt a terhelt fogvatartása, vagy szabadlábra helyezése tekintetében kizárólag a letartóztatást jogerősen elrendelő népügyész disponál s mivel a népbírósághoz csupán a 30 nap

elteltével kerül első ízben az ügy a meghosszabbítást célzó népügyészi indítvánnyal együtt, ezért a népbíróság csak az első 30 nap eltelte után helyezheti szabadlábra a terheltet. Egyébként e kérdésben a népbíróságok és a népügyészségek különböző gyakorlatot folytatnak s egyes népügyészségek - letartóztatást elrendelő határozatukat nem akarván megváltoztatni - a 30 nap eltelte előtt is betérjesztik az iratokat a népbírósághoz nem tévén észrevételt a terhelt szabadlábra helyezése tekintetében.

Az ügyben leendő érdemi határozat hozataláig fogva tartani rendelt vádlott előzetes letartóztatása, a marasztaló ítélet kihirdetése után, - amennyiben az ítélet fellebbezéssel lett megtámadva - az ítélet jogerőre emelkedéséig meghosszabbítható, de elrendelhető az előzetes letartóztatás megszüntetése is.

Szerintem az alaprendeletnek az előzetes letartóztatásról szóló 33. §-a lényeges revízióra szorul. Az esetenként 30-30 nappal meghosszabbítás az erre irányuló népügyi indítvány megtétele, a népbíróság határozatának meghozatala mind-mind lényeges idővesztést

jelent a sürgős természetű ügyek intézése tekintetében. Így pl. ha történetesen nyomozás kiegészítés mutatkozik szükségesnek, erre egy hónapban 16-18 nap áll rendelkezésre, ami gyakorlatilag kevés, a többi 12-14 nap a meghosszabbítási indítvány megtételével, a népbirósági határozat meghozatalával és adminisztrálásával telik el.

Véleményem szerint a népbirósági eljárásban az előzetes letartóztatás jogi konstrukciója úgy volna helyes: rendelje el a népbíró az előzetes letartóztatást és az ügyészi határozat ellen egy ízben ugyan, de minden esetben legyen joga a terheltnek felfolyamodással élni. A felfolyamodás folytán a népbiróság tanácsülése elé kerülvén az ügy, a tanács, vagy helyt adványa felfolyamodásnak, szabadlábra helyezi a terheltet, vagy elutasítván a felfolyamodást, a terhelt fogvatartását a vádirat benyújtásáig fenntartja. A vádirat előterjesztésekor aztán újból vizsgálat alá vévén az ügyet, szükség esetén a főtárgyaláson hozandó érdemi határozatig meghosszabbíthatja az előzetes letartóztatását. - Az általam most vázolt rendszer az

1938. évi XVI.tc. gyakorlata szerint nagyon jól bevált a népbirósági eljárásban különben is nagyszámmal előforduló foglyos ügyek gyorsabb intézését az alaprendeletnek ily irányban történő novelláris kiegészítése kétségtelenül meggyorsítaná s a túlterhelt népügyészségek és népbiróságok munkáját is lényegesen megkönnyítené.

A legalitás elvéből következik, hogy amennyiben a nyomozati adatok elégségesek, a népügyésznek a terhelt ellen védírást kell benyújtania. Az alaprendeletnek az a rendelkezése, hogy csekélyebb jelentőségű ügyekben a T.e. 107.és 108 §-ának megfelelő alkalmazásával a népügyésznek a terheltet a népbiróság elé kell állítania, gyakorlatilag nem bír jelentőséggel, mert ezt az ugynevezett előállítást a népügyészségek nem gyakorolják.

Nem szól róla ugyan az alaprendelet, de természetesen, hogyha nyomozati adatok a vádemeléshez nem elégségesek a népügyészség az eljárást határozattal megszüntetheti, az eljárás felfüggesztését, vagy az ügynek az illetékes népügyészséghez való áttételét is elrendelheti.

E határozatok ellen ~~felhívásnak~~ helye nincs. Ujabb rendeleti intézkedés szerint a népügyész csak az igazságügyminiszter jóváhagyásával szüntetheti meg az eljárást, vagy ejtheti el az emelt vádat.

A vádirat beterjesztése után köz-
benső eljárásnak helye nincs, vagyis a vádirat
ellen kifogást előterjeszteni nem lehet. Az el-
járás gyorsabbá tételét célozza nehézkes vád-
tanácsi eljárás teljes kiküszöbölése.

2. Népbirósági főtárgyalás.

A főtárgyalás előkészítése a tanácsvezető bíró feladata. A fogva lévő vádlott haladéktalannal a vezető-bíró elé állítandó, aki közli vele a vádiratot, a letartóztatásnak az ügyben leendő érdemi határozatig való esetleges meghosszabbítását s a főtárgyalás napját. Ugyancsak a vezető-bíró feladata a tanács tagjainak, póttagjainak kiértesítése s a tanúk megidézése. A szükséghez képest ő gondoskodik a védelem tanuinak megidezéséről, vagy más bizonyítékok beszerzéséről is.

A tanácsvezető bíró, a népbírák, a jegyzőkönyvvezető s a népügyész kizárására vonatkozóan a Bp. 63.-73. §-aiban foglalt általános rendelkezések az irányadók; ugyszintén a védelem kérdése tekintetében is a Bp. V. fejezetének intézkedései alkalmazandók. E-szerint a népügyész a terheltet a ~~tárgyalás~~ előkészítése céljából történt kihallgatása alkalmával figyelmeztetni-köteles, hogy a főtárgyalásra a védő kirendelését kérheti, egyben felvilágosítandó a vádlott a

védő kirendelésének módozatairól és az ingyenes védelem eseteiről. A népbiróság egyébként a vádlott részére a Bp. 56. §-ában felsorolt esetekéntkül is rendelhet védőt. A Bp. 56. §-ában irt kötelező védelem eseteinek figyelmen kívül hagyása a népbirósági eljárásban is alaki semmisségek /NOT 9/1945., NOT I..314/46/

A főtárgyalás megnyitása a Bp.

301. §-a szerint történik s a vádlott személyi adatainak megállapítása után a vádirat ismeretése következik. A főtárgyalás vezetésén nyilvánosság, rendfönntartás, a bizonyító eljárás lefolytatása és kiegészítése, a perbeszédék és eljárás megszüntetése tekintetében az általános perrendi szabályok az irányadók.

A vádlott kihallgatásával kapcsolatban új rendelkezés, hogy a vádlotthoz, kihallgatása után, a vezető-bírón kívül a népbírák, a népügyész és a védő is intézhet kérdéseket. Ez az intézkedés nagyjában már megvolt található a jelenleg már hatályon kívül helyezett 1938. évi XVI. tc. 10. §-ában, de a 81/1945.M.E.számú rendelet még ezen is tulmegy, mert kimondja, hogy a tanukhoz a vádlott is intézhet kérdéseket.

A demokratikus igazságszolgáltatás keretében érvényesülésülő legszélesebb körű védekezési jog és a tényállás minél tisztább felderítése tekintetében jelentősek ezek az intézkedések.

A bizonyítási eljárás során a tanuk vallomását a népbiróság szabadon mérlegelheti, /NOT 125/1945, NOT II. 371/1946/, ugyszintén szabadmérlegelés tárgya, hogy a népbiróság mennyiben veszi figyelembe a terhelt nyomozati vallomásának fő tárgyaláson történt visszavonását. /NOT 65/1945/.

A védelem jogait biztosító, a Bp. 317. §-ában írt perjogi előfeltételek a népbirósági eljárásra is vonatkoznak, vagyis a vád módosítása esetében a védelem előkészítése végett a fő tárgyalás elnapolandó.

A 1440/1945.M.E.számú rendelet már ismerttetett 17. §-a folytán az alaprendeletnek a közbenszóló határozatra vonatkozó intézkedése gyakorlatilag jelentőségét veszítette.

A bizonyítás eljárás befejezése s a perbeszéd elhangzása után a népbiróság határozathozatal céljából tanácskozássra vo-

nul vissza. A tanácskozás minden esetben zárt s azon csak a tanácsvezető bíró, a népbírák és a tanács-jegyző vehet részt. A tanácskozáson a vezető-bíró röviden összefoglalja a tárgyalás eredményét, majd a tanács először a bűnösség kérdésében, vagyis abban határoz, hogy milyen bűncselekmény, illetve bűncselekmények bizonyítása állapítható meg. Az alaprendelet idevonatkozó 49. §-át az 1440/1945.M.E.számú rendelet 20. §-a any-nyiban módosítja, hogy a tanácsvezető bíró a bűnösség kérdésében általában nem nyilváníthat véleményt csak akkor, ha erre nézve a tanácsok legalább egy tagja felkéri. Ez viszont nem zárja ki, hogy a tanács-vezető bíró szakszerű felvilágosítást ne nyújtson az alkalmazható törvény - , illetve rendelethelekről.

A bűnösség kérdésében való határozás után a tanács-vezető bíró felvilágosítást ad a népbíráknak arra vonatkozólag, hogy a már megállapított bűncselekményekre a törvény mily nemű és mérvű büntetéseket ró ki. Tilos azonban véleményt nyilvánítani a tekintetben, hogy mint ítélő-bíró, milyen nemű és mérvű büntetést szabna ki.

A népbirák szavazása oly módon történik, hogy először a korban legidősebb s végezetül a korban legfiatalabb népbiró szavaz. Az 1440/1945. M.E.számú rendelet 20. §-a szerint szavazategyenlőség esetén a vezető-biró is szavaz. A rendelet idevonatkozó intézkedése nem teljesen világos, s arra a következtetésre vezet, hogy ez csak a bűnöség kérdésében való határozat-hozatalra vonatkozik. Véleményem szerint azonban ez a restriktív magyarázat nem helyes, hanem a rendelkezés vonatkozik oly esetekre is, midőn a büntetés neme és mértéke tekintetében áll fent szavazategyenlőség.

Az alaprendelet 49. §-ának 7. bekezdése szerint a szavazásról csak akkor kell jegyzőkönyvet felvenni, ha azt a vezető-biró szükségesnek tartja. Nem mondja ki ugyan a rendelet, de nyilvánvaló, hogy akkor is fel kell venni zárt borítékba elhelyezett tanácskozási jegyzőkönyvet, ha vélemény-különbség esetén valamely népbiró a maga véleményét külön véleményként fenntartja.

A népbirósági főtárgyalás jegyzőkönyvének készítésére vonatkozóan az általános perrendi szabályok az irányadók, - mégis azzal a kiegészíté-

szítéssel, hogy a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, hogy melyik népbíró melyik párt kiküldöttjeként, vagy kisorsolt tagként vette részt a tanácsban. Ha a tanács valamelyik tagja kisorsolt tag, úgy a kisorsolás alkalmazásának indokai is kifejtendők / NOT I. 353/1945./. - Mivel az alaprendelet 44. §-a utal a T.e. 113. §-ára is, ebből következik, hogy a vádlott a fő tárgyalás során részletes beismerő vallomást tett, azt a fő tárgyalás egyéb adatai is megerősítették s az ítélet ellen perorvoslással az erre jogosultak egyike sem élt, nem kell fő tárgyalási jegyzőkönyvet felvenni, ugyszintén nem kell jogerős felmentő ítélet hozatala esetén sem. Jogerős ítélet azonban elenyészően kevés a népbíróságoknál, mert az 5 éven aluli szabadságvesztés büntetést tartalmazó ítéleteket, valamint a felmentő ítéleteket a népügyész, az 5. évet meghaladó szabadságvesztést, vagy halálbüntetést kiszabott ítéleteket pedig a vádlott és védője szinte kivétel nélkül megfellebbezik és így majdnem minden népbírósági ítélet felkerül a Népbíróságok Országos Tanácsához.

Az ítéletet a vezető-bíró szerkeszti

"a fennálló törvényes rendelkezések szerint". Ez azt jelenti, hogy jogerős marasztaló ítélet esetén az ítéletnek csak a rövidre foglalt tényállás és azt kell tartalmaznia, hogy vádlott a vád tárgyává tett bűncselekmény elkövetését beismerte és beismerését a fő tárgyalás egyéb adatai is megerősítették, jogerős felmentő ítélet esetén pedig, hogy az ítélet indokolása a T.e. 113. §. 2. bekezdése alapján mellőztetett. Egyébként a népbíróságnak ítéletét részletesen indokolnia kell. Adott esetben a népbíróság nem állapította meg és nem fejtette ki azokat a tényeket és bizonyítékokat, amelyekre ítéletét alapította s így törvényszerű indokolási kötelességének nem tett eleget, miért is a NOT az eljárást megsemmisítette./NOT. 8/1945./

A népbíróságok ítéletüket az alaprendelet 51. §-a szerint a „magyar nép nevében”, 1946. évi február hó 1. napjától az, 1946. évi I. törvénycikk értelmében a „magyar köztársaság nevében” hozzák. - A jogerőre emelkedett ítélet rendelkező részét közölni kell a népügyészséggel, az Országos bűnügyi nyilvántartó hivattal, az elítélt lakóhelye szerint

illetékes alispánnal, illetve polgármesterrel, központi választmánnyal, lakáshivatallal.

Mint hogy a 81/1945.M.E.számú rendelet 11. §-a eseteiben egyáltalában nem, egyébként pedig a halálbüntetést, vagy 5. évet meghaladó tartamu szabadságvesztés büntetést kiszabó ítélet ellen élhet fellebbezéssel a vádlott, ha az ilyen ítéletekben a népügyész, a vádlott és a védelem is megnyugszik, a népbirák által esetleg a törvény, illetve rendelet lényeges megsértésével hozott ítélet nem kerülhetne a Népbiróságok Országos Tanácsa elé. Hogy pedig ilyen eset minél kevesebb forduljon elő, ezért adja meg az alaprendelet 50. §-a a vezető-birónak azt a jogot, hogyha, meggyőződése szerint, a népbirák határozatukat a törvények, illetve a 81/1945.M.E.számú ~~szabályozott~~ kiegészítő egyéb rendeletek lényeges intézkedéseinek megsértésével hozták és a határozat ellen fellebbezésnek helye nincs, borítékba zárt, a vádlott javára szóló indokolt előterjesztéssel fordulhat a Népbiróságok Országos Tanácsához. Az előterjesztésnek nincs halasztó hatálya,

sőt a halálbüntetés végrehajtása sem akadályozható meg, mert ha a népbírák a Bp. 497. §-a szerinti eljárás során úgy határoznak, hogy az elítélt kegyelemre nem méltó, a halálbüntetést 2 órán belül úgy is végre kell hajtani. - Ezért tartom helytelennek az 50. §. oly értelmű rendelkezését, mely szerint a vezető-bírónak az előterjesztés tárgyában tett elhatározását kinyilvánítania nem szabad. Szerintem legalább is oly esetekben, midőn a népbíróság halálbüntetést szabott ki, a halálbüntetés végrehajtása a Bp. 497. §-ának megfelelő eljárással sem látszik megakadályozhatónak, meg kellene engedni, hogy a vezető-bíró az előterjesztésében foglalt jogi aggályait a népbírák előtt kinyilváníthassa, mert hiszen a népbírák a laikusok köréből kerülnek ki s a szükséges jogi képzettség hiánya miatt az ily súlyos esetekben elengedhetetlenül szükségesnek tartom, hogy a népbírák a tanácsvezető szakképzett bíró jogi aggályait is megfontolás tárgyává tegyék.

A főtárgyalás során a Bp. 384.

§-ában írt alaki semmisségi okok bejelenthetőek s az ítélet elleni fellebbezés bejelentésekor fenttarthatók. Az alaki semmisségi okokat a népbírószági eljárásban is a sérelmesnek közben-szóló határozat kihirdetésekor azonnal be kell jelenteni. Elkészett tehát a fő tárgyaláson fel nem hozott s csupán a fellebbezés írásbeli indokolásában megjelölt alaki semmisségi ok /NOT. 130/1945./.

Az ítélet ellen a kihirdetés után, azonnal be kell jelenteni, dőszóval a fellebbezést. Az elítélt által az ítélet ellen bármilyen formában, vagy elnevezéssel bejelentett jogorvoslat fellebbezésnek tekintendő. A népügyész és a védő tehát csak az előírt formában és elnevezés alatt élhet perorvoslattal az ítélet ellen.

A népügyész az elítélt terhére élhet fellebbezéssel. Ez a fellebbezés azonban az elítélt javára is szolgálhat, mert a népügyész által bejelentett fellebbezés alapján a Népbírószágok Országos Tanácsa az elítélt javára is megváltoztathatja az ítéletet, s az elítéltet

felliis mentheti.

Az elítélt a 81/1945.M.E.számú rendelet 11. §-ában irt bűncselekményekben való bűnösség megállapítás esetében egyáltalában nem élhet fellebbezéssel, egyébként csak a halálbüntetés és az 5 éven felüli szabadságvesztés büntetés ellen van fellebbezési joga.

Ugyanilyen korlátok között élhet fellebbezéssel a védő, mégis azzal a megszorítással, hogy önálló fellebbezési joga még halálbüntetés kiszabása esetén sincs, hanem minden esetben csak az elítélt hozzájárulásával jelenthet be fellebbezést. Kivétel ez alól az alaprendelet 6. §-a szerinti eljárás, vagyis, mikor a szökés folyton távol lévő vádlott ellen az 1921. évi III.tc. 12. §-ában irt keretek között folytatják le a bűnvádi eljárást. Az ilyen, ugynevezett hirdetményi eljárás során hozott ítélet ellen a védőnek az ismeretlen helyen távollévő vádlott képviselőjében önálló fellebbezési joga van, de csak a Bp. 385. §-ának 1. a./ pontja alap-

ján vádlott bűnösségének megállapítása miatt.

Sem az alaprendelet, sem annak novellája nem sorolja fel azokat az okokat, melyek alapján fellebbezni lehet, így e-tekintetben büntető-perrendünk általános rendelkezései irányadók. Fellebbezni lehet tehát a Bp. 385. §-a a./, b./, és c./ pontjai, a Bp. 385. §- 2. pontja s a II. Bn. 28. §-a alapján, ez utóbbi címen azért is, mert a népbíróság a 81/1945.M.E.számú rendelet 5. §-át nem, vagy az 1440/1945.M.E.számú rendelet 2. §-át tévesen alkalmazta.

A népbíróság előtti eljárásban a Bp. 388. §-ának utolsó bekezdése nem alkalmazható, vagyis a fellebbezés bejelentése alkalmával az elítélt és védője nem kérhetik, hogy fellebbezésük írásbeli indokolását az ítélet kézbesítésétől számított 8 nap alatt adhassák be. Ez az intézkedés az eljárás gyorsítását kívánja szolgálni, hogy a megfellebbezett és haladéktalanul írásba foglalt népbírósági ítélet minél előbb a Népbíróságok Országos Tanácsa elé kerülhessen végleges jogi elbírálás végett s az ítélet kikészítése, majd az ügynek 8 napi

scontroba tétele miatt az eljárás nem szenvedjen késedelmet. - Minthogy azonban a népbirósági alaprendelet csupán a Bp. 388. §-ának utolsó bekezdése alkalmazását zárja ki, ezért nincs semmi akadálya annak, hogy a fellebbezés a bejelentésére nyitva álló határidő alatt ne módosíttassék, vagy a fellebbezés indokolása az előterjesztésére kitűzött határidő alatt ki ne egészíttessék. Az ítélet ellen bejelentett szóbeli feljelentés írásbeli indokolása az ítélet kihirdetésétől számított 8 nap alatt beadható tehát, s a tanácsvezető bíró az ítéletet közben írásba foglalta s az iratok már a Népbiróságok Országos Tanácsához is felterjesztettek, a népbiróság legfeljebb pótlólag fel fogja terjeszteni az írásbeli indokolást.

Ha a népbiróság halálbüntetést szabott ki, az ilyen ítélet szóbeli indokait a kihirdetés alkalmával részletesen ki kell fejteni s az ítéletet 3 nap alatt írásba kell foglalni. A halálbüntetést kiszabó ítélet ellen a vádlott és védő részéről bejelentett fellebbezés írásbeli indokolását 8 napon belül be kell adni,

mert az ilyen ügyet a népbiróság az ítélethezattól számított 8 nap alatt köteles a Népbiróságok Országos Tanácsához felterjeszteni; az Országos Tanács pedig az ügyben az iratoknak a hozzávaló érkezésétől számított 3 nap alatt köteles a lehetőség szerint minél közelebbi tárgyalási napot kitüzni, illetőleg a bizonyítás kiegészítése tárgyában intézkedni.

Amennyiben a népbiróság az alaprendelet 11. §-ában irt valamelyik büncselekmény miatt szabott ki halálbüntetést, vagyis ha az ítélet ellen a fellebbezést kizárt, az ítélet kihirdetése után a tanács-vezető bíró az elítélthez kérdést intéz aziránt: kíván-e kegyelemért folyamodni. Az elítélt nyilatkozatát a főtárgyalási jegyzőkönyvbe be kell foglalni. Ha az elítélt kegyelemért nem folyamodik, vitás kérdés, hogy van-e folyamodási joga a védőnek. Az alaprendelet 53. §-a a 3. bekezdésének szigorú, de logikus magyarázata szerint szerintem nincs joga a kegyelemért külön való folyamodásra. - A nyilatkozatok megtörténte után népbiróság nem nyilvános tanácskozásra vonul vissza és a népügyész indokolt véleményé-

nyét meghallgatja arra vonatkozólag, hogy a népügyész a halálraíteltet kegyelemre méltónak tartja-e, és ha igen ~~egy~~ a halálbüntetés helyett milyen más büntetési nem megállapítását javasolja. A népügyész, véleményének nyilvánítása után a tanácskozásból eltávozik s a népbíróság teljesen zárt ülésben dönt a kegyelem tárgyában. Ha amennyiben a tanács úgy határozott, hogy az elítélte~~kegyelemre~~ nem méltó, az ítéletet még a tanácskozás alatt rövid indokolással együtt azonnal írásba kell foglalni, majd a kegyelem tárgyában való döntést nyilvános ülésben ki kell hirdetni. A halálbüntetést a kegyelem tárgyában történt döntést követően leg 2 órán belül végre kell hajtani. A halálbüntetést kötél, vagy golyó által zárt helyen, de a nyilvánosság kizárása nélkül kell végrehajtani. Ugy a kegyelem tárgyában történt tanácskozásról, mint a büntetés végrehajtásáról külön jegyzőkönyv veendő fel és kegyelmi tanácskozási jegyzőkönyv zárt borítékba helyezendő el. A kivégzés megtörténte után az összes iratok a népfőügyésznek haladéktalanul megküldendő~~é~~.

Mint hogy a népbíraskodás körébe utalt bűncselekmények tekintetében kiszabható büntetési nemek között a fogházbüntetés, mint ilyen, nem szerepel, az 1440/1945.M.E.számú rendelet 22. §-a úgy rendelkezik, hogy a 81/1945.M.E.számú rendelet 20. és 21. §-a értelmében a népbíróság hatáskörébe vont azoknak a szándékos bűncselekményeknek a büntetése, amelyeknek a büntető törvények fogházbüntetést állapítanak meg, ugyanolyan tartamu börtön, mint, amilyen tartamu a törvényben megszabott fogházbüntetés. Ez a rendelkezés áttöri a Btk. 24. §-át, mert a fentiek szerint 6 hónapnál rövidebb időtartamu börtönbüntetés is kiszabható,

A bűnügyi zárlat és biztosítási végrehajtás tekintetében is a népbírósági rendelet novellája a büntető perrendtartásban irt kereteket messze túlhaladó intézkedéseket tartalmaz. Büntető perrendünk szerint ugyanis bűnügyi zárlat csak akkor rendelhető el, ha nem fér kétség ahhoz, hogy kártérítéssel tartózik az, akit

× büncselekmény nyomatékos gyanuja terhel. Ezzel szemben az 1440/1945.M.E.számú rendelet 23. §-a szerint a népügyészség a gyanusított ingóságaira a bűnügyi zárlatot, illetőleg mind ingó, mind ingatlan vagyónára a biztosítási végrehajtást már akkor elrendelheti, ha alaposan tartani lehet attól, hogy a népbirósági hatáskörbe tartozó büntett gyanusítottja vagyonának, vagy vagyonához tartozó dolognak elidegenítése, vagy elrejtése által a vagyon elkobzás fogamatosságát meghiúsítja. Szembeötlő lényeges jogkiterjesztést jelent, hogy már a népügyészség is elrendelheti a bűnügyi zárlatot, biztosítási végrehajtást; természetesen még inkább jogában áll ez annépbiróságnak. A rendelet kifejezetten nem mondja ki s így a biztosítási végrehajtás elrendeléséhez veszély fennförgésának igazolása nem is szükséges. A bűnvádi eljárás megindítása után szerzett jogot nem lehet az államkincstárral szemben érvényesíteni olyan vagyónra, illetőleg

olyan vagyontárgyra, melyre a bűnügyi zár-
latot, vagy a biztosítási végrehajtást el-
rendelték, feltéve, hogy a népbiróság utóbb
a vagyont, illetőleg a vagyontárgyat elko-
bozta. Sem a bűnügyi zárlat, sem a biztosítá-
si végrehajtás elrendelése tárgyában kelt
akár népügyészség, akár népbiróság által ho-
zott határozat ellen felfolyamodásnak he-
lye nincs.

3. Főtárgyalás az öttagu külön tanács előtt.

Az 1946. évi VII. tc. 11. §-ának 3. bekezdése a népbirósági öttagu külön tanács perrendjére vonatkozóan csupán annyit mond, hogy a népbiráskodás körében irányadó anyagi és eljárási büntetőjogi szabályokat kell alkalmazni a jelen törvényből folyó eltérésekkel. Lényeges eltérés azonban az, hogy a külön tanács eljárásában a 81/1945.M.E.számú rendelet 49. és 50. §-ai, valamint a 1440/1945.M.E.számú rendelet 20. §-a nem nyernek alkalmazást. Ez pedig azt jelenti, hogy az ítélethozatal előtti tanácskozáson a népbírák szavazásánál nem a legidősebb népbíró szavaz először, utóljára pedig a korban legfiatalabb, hanem a szavazás a rendes ítélőbirósági tanácsok szavazásmódjával egyezik: elsőnek szavaz a korban legfiatalabb és utóljára korban legidősebb, lényeges, hogy a tanács-vezető bírónak nem csupán szava-

zat, egyenlőség esetén van szavazati joga, hanem minden esetben, még ha egyhangu is a népbírák határozata. A tanács-vezető bíró a bűncselekmény elkövetésének bizonyított vagy nem bizonyított voltára nézve külön felkérés nélkül is nyilváníthat véleményt. Szabad véleményt nyilvánítani továbbá a tekintetben, hogy mint ítélő-bíró, a vádlotttal szemben milyen nemű és mérvű büntetést szabna ki. Halálbüntetés kiszabása esetén a kegyelmi tanácskozáson szintén önálló véleménynyilvánítási és szavazati joga van.

Mivel a tanácsvezető bírónak önálló szavazata és teljes, korlátlan véleménynyilvánítási joga van, ezért van hatályon kívül helyezve az ötös tanács eljárási eljárás tekintetében az alaprendeletnek a vezető-bíró előterjesztéséről szóló 50. §-a. Ha a négy népbíró egybehangzóan határozna is, a tanácsvezetőnek efelől lehet más álláspontja, melyet külön véleményként fenttarthat a tanácskozási jegyzőkönyvben, s az ily módon az előterjesztést pótolja.

4. A népfőügyészségre vonatkozó eljárásjogi szabályok.

Ha a népbíróság ítélete ellen egyedül a népügyész élt fellebbezéssel, a népbíróság az iratokat a népfőügyészségnek küldi meg. A népfőügyész a népügyész által bejelentett fellebbezést visszavonhatja s így az iratok nem kerülnek a Népbíróságok Országos Tanácsa elé; viszont a II. Bn. 29. §-ának analog kiterjesztése folytán a népfőügyésznek az elítélt, vagy védője által bejelentett fellebbezéshez joga van az elítélt terhére csatlakoznia. Az ellenfelet a csatlakozásról a Bp. 402. §-ának 2. bekezdése szerint értesíteni kell. A csatlakozás~~ok~~ csakis II. Bn. 29. §-ában irt keretek között történhetik, vagyis a vádlott terhére csatlakozni csak a perorvoslat eldöntésére hivatott bíróság mellett működő ügyészség jogosult. Ennek fogva adott esetben a Népbíróságok Országos Tanácsa visszautasította a népügyésznek a vádlott fellebbezéséhez történt csat-

lakozását, mert a NOT előtt a népügyész már nem, hanem csak a népfőügyész jelenthetett volna be csatlakozást. A népügyész azonban nem csatlakozott s így a perorvoslatra nem jogosult népügyészség csatlakozását a Bp. 389. §-a értelmében vissza kellett utasítani /NOT 49/1945/.

A népfőügyésznek a csatlakozást a NOT-hoz írásban és legalább 8 nappal a tárgyalás előtt kell bejelentenie. Ugy a saját, mint a népügyész által bejelentett csatlakozást a népfőügyész bármikor visszavonhatja.

A vádlottnak nincs joga a népügyész fellebbezéséhez csatlakoznia, de ez nem is szükséges, mert mintahogy azt a következő fejezet során látni fogjuk, a Népbírók Országos Tanácsa a népügyi fellebbezés folytán a teljes egészében, tehát a vádlott érdekében is, vizsgálat alá veszi az ügyet.

Ha az elítélt, vagy védője az általuk bejelentett fellebbezését vissza-

vonják, a népügyszi csatlakozás hatálya is megszűnik, mert a csatlakozás nem önálló, hanem accessorius perorvoslati mód. - A népbirósági eljárási jog még nem egészen kialakult gyakorlatában vitás, hogyha az elítélt és védője is fellebbezést jelentettek be a népbirósági ítélet ellen s az elítélt visszavonja fellebbezését, vajjon automaticamente megszűnik-e a védő fellebbezésének joghatálya is. Ha figyelembe vesszük, hogy a védő csak az elítélt hozzájárulásával jelenthetett be fellebbezést, ebből arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az elítélt fellebbezésének visszavonása esetén a védő fellebbezése önálló perorvoslatként nem állhat meg, hanem az is megszűnik.

5. Tárgyalás a Népbiróságok Országos Tanácsa előtt.

A Népbiróságok Országos Tanácsa a büntető perrendtartásnak a semmisségi panasz elbírálására vonatkozó XX. fejezete és a II. Bn. 33. §-a szerint jár el. E-szerint joga van a tényállás helyettesítésére, ha a Népbiróság ténymegállapítása hiányos, homályos, iratellenes, vagy nyilván helytelen ténybeli következtetéssel készült. Ha a bizonyítás kiegészítés szükségére merül fel, a Tanács azt maga is felveheti, vagy annak folyamatosítása végett valamelyik bíróját is kiküldheti, de joga van a bizonyítás felvétele végett bármelyik bíróságot /tehát nem csupán népbiróságokat! / is megkeresni.

A NOT előtti tárgyalásra, vagy bizonyítás felvételre a vádlott és védője idézést nem kapnak, hanem csupán értesítést, melynek esetleges elmaradása, késedelmes

kézbesítése, stb. az eljárás ismétlésére okul nem szolgálhat. A tárgyalásra, vagy bizonyítás felvétel foganatosságára a fogva lévő vádlottat csak akkor kell elővezetni, ha ezt a tanács kifejezetten elrendelte. Ezek az intézkedések az eljárás gyorsabbá tételét célozzák.

A népbirósági alaprendelet 62. §-ának 2. bekezdése a jogrendszerünkben eddig nem ismert legszélesebb körű felülvizsgálati joggal ruházza fel a Népbiróságok Országos Tanácsát: nevezetesen az eléje került ítéletet egész terjedelmében felül kell bírálnia. Ebből nemcsak az következik, hogy a NOT az eléje került ügybe, habár a népügyész a vádlott terhére jelentett be fellebbezést az ítéletet a vádlott javára is megváltoztathatja /NOT. 192/1946/, sőt fel is mentheti /NOT. 74/1945/; hanem pl. több vádlottas bűnügy esetében az egyik vádlott fellebbezése folytán eléje került ítélet fellebbezés - hiány folytán jogerős részét a nem fellebbező vádlottak büntetésének mértéke tekintetében is a vádlottak javára /NOT 59/1945./, vagy

terhére megváltoztathatja /NOT. III. 131/1946/.

Alaki jogsértéseket, amennyiben azok a vádlott jogát szolgálják, az Országos Tanács is figyelmen kívül hagyja /NOT 114/1945, NOT. II. 79/1946/ és szükség esetén a bizonyítékokat is újra értékeli /NOT 69/1945, NOT I. 11/1946/, sőt erre irányuló fellebbezés hiánya ellenére a minősítés kérdéséhez is hozzájárul /NOT 124/1945/.

Amennyiben az elsőfokon jogerőre emelkedett népbirósági határozat ellen a tanácsvezető bíró - törvényesnek vélvén a népbírák döntését - zárt borítékba helyezett a vádlott javára szóló indokolt előterjesztéssel fordult az Országos Tanácshoz, a Tanács az előterjesztés tárgyában mindig zárt tanácsülésben határoz s a Tanácsülés napjáról, helyéről senkit sem értesít.

A Tanács ezzel kapcsolatban a következő határozatokat hozhatja:

1. Az előterjesztést figyelmen kívül hagyja. Ez esetben az előter-

jesztést újból zárt borítékba helyezi, ugyszintén a saját rövid indokolással ellátott határozatát is s így küldi vissza az elsőfokon eljáró népbiróság előterjesztést tevő bírójának.

2. Elrendeli a bizonyítás kiegészítését s azt vagy maga folytatja s rendes tárgyalást tűz ki, vagy a bizonyítás kiegészítés folyamatosítása végett saját bíróját kiküldi,

vagy evégétt valamelyik bíróságot /:ítélőbíróságot is lehet!/ megkeresi.

A két utóbbi esetben a bizonyítás kiegészítés után a tanács-tárgyaláson előírt érdemben.

3. Joga van az előterjesztés alapján a népbiróság ítéletét feloldani és az ügyet teljesen új eljárás végett ugyanazon, vagy általa kijelölt más népbirósághoz megküldeni.

Ez utóbbi eset akkor szokott előfordulni, ha a NOT álláspontja szerint az ügyben elsőizben eljáró népbiróságtól részrehajlatlan, elfogulatlan ítélet nem várható.

4. A NOT az előterjesztés folytán az ítélet minden további nélkül a vádlott javára megváltoztathatja.

6. Ujra felvétel a népbirósági eljárásban.

Szólanom kell végül röviden a népbirósági eljárásban lehetsége újra felvételtől. Az alaprendelet 63. §-a az ítélet jogerőre emelkedése után módot ad az újrafelvétele. Általánosságban a Bp. 444 - 462. §-ai nyernek e-tekintetben alkalmazást. Lényeges eltérés csupán az, hogy az elítélt terhére az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 2 éven belül van csak helye újrafelvételnek. A rövidebb határidőt a népbirósági eljárás alá eső speciális büncselekmények gyors és hatóság megtorlása s ennek ily módon való fokozottabb szorgalmazása indokolja.

- . -

Láttuk röviden a népbíráskodás szervezeti és eljárásjogi szabályait. A szervezet kire immár teljesen kiala-

kult, az eljárási jog gyakorlati része annál kevésbé. Tizenhat hónapja működnek még csak a népbíróságok és a jog életében ez oly kevés idő, hogy eljárásjogi gyakorlat még alig fejlődhetett. Az ügyek mennyiségének növekedésével és a Népbíróságok Országos Tanácsa tanács-számának szaporításával egészséges jogfejlődés indult meg a jogélet e terén is, melynek feldolgozására, rendszerbe-szedése további tudományos értekezések há-lás feladata lesz.

Debrecen, 1946. június hó

Jecsi-Király Kármel

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁR
N. 6/1957. gyarapodási naplószám